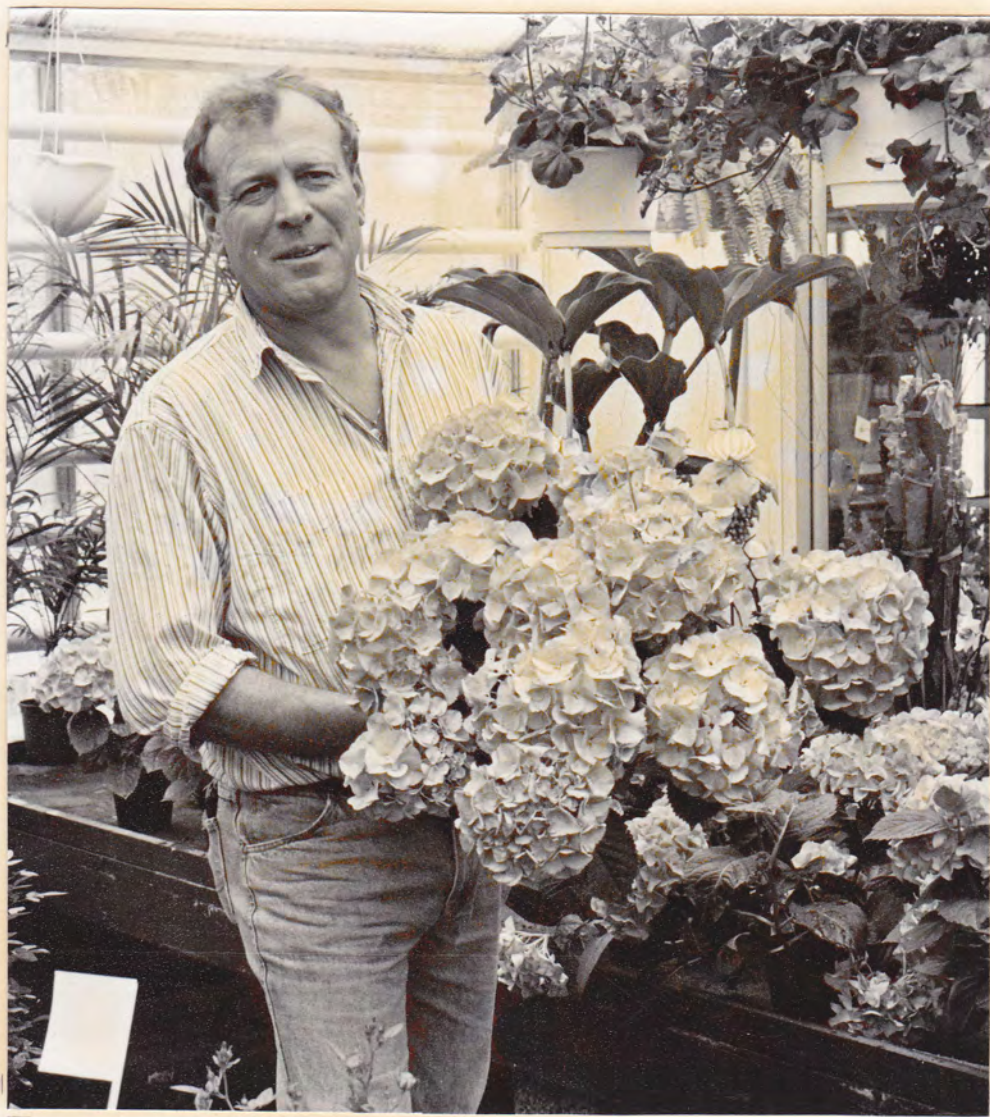

Jan Faleus

x Eriksson

Jan Falleus är den femte generationen inom samma yrkesgrupp. Den förste anfadern kom från Lilla Mellösa i Södermanland där sonen Karl Gustav¹ lärde sig de första grunderna av trädgårdsmästaryrket och sedan arbetade i många år i Lilla Mellösa med trädgårdsodling. Men när mark blev tillgänglig på Ekerö, ärvd av hans hustru Emelie, flyttade familjen år 1904 in i Sandvikstorp och etablerade här sitt trädgårdsmästeri. Det blev en anläggning som sträckte sig från landsvägen och nästan ned till sjön. Två mindre tomter vid sjökanten hade sålts samma år. Denna markäga var en av fem till varandra angränsande som utkommit genom den hemmanskövning som fastställdes den 13 september 1904. Den goda åkerjorden och den rikliga tillgången på vatten underlättade naturligtvis möjligheterna att odla. Tvärs över området rann en å som kom från de dåvarande sankmarkerna söder om Gräsåker. Dessa har numera blivit utdrenerade och bebyggda. För dricksvatten fanns två naturliga källor. Den gamla torpstugan från sjuttonhundratalet dit familjen först flyttade med den stora barnaskaran blev rätt trång och år 1908 byggdes en tvåfamiljsvilla ovanför torpet. Man odlade mest bönor, lök, selleri och andra rotfrukter, dill och persilja. Det gällde att odla hårdiga sorter av grönsaker. Jordgubbs- och hallonplantorna upptog en stor yta och så även vinbärsbuskarna och blomsterodlingarna. För vårprimörerna iordningställdes en mängd bänkar. Träd planterades, inköpta från Experimentalfältet i Stockholm. Där hade man nu fått fram många hårdiga frukt- och bärträd med lång livslängd och med delikata smaker. Äpplen och plommon har ivärt land odlats sen urminnes tider men de var tillnärmelevis ej så delikata som de sorter man nu fått fram.

Fru Emelie och en dotter skötte försäljningen på Kornhamnstorg. Näst yngste sonen Sigfrid blev tredje generationen inom trädgårdsmästeriet. Vid faderns ålderdom skötte han anläggningen själv och vid dennes död arrenderade han Sandvik. Han hade medfödd känsla för odlingar av detta slag och började att se sig om efter helt egen mark där han kunde driva effektivare odling. Vid Närlunda såg han sin sin chans att vid södersluttningarna där driva melonodlingar i bänk samt tidiga jordgubbar och andra vårprimörer. Växthus byggdes för gurkor och tomater och blommor. Här odlades också jordgubbar i krukor att pryda restaurangborden på Stockholms finare restauranger. Till att börja med arrenderade han marken vid Närlunda. Vid Sandviks försäljning 1933 inköpte han trädgårdsmarken vid Närlunda.

Sigges fru Fanny var en mycket duktig försäljerska. Hon sålde mest i Klarahallen men inte bara produkter från den egna handelsträdgården utan även från andra odlare i trakten.

Handelsträdgården utvecklades ytterligare och som mest hade man 17 anställda. Sonen Karl Sigfrid visade större intresse för försäljningsdelen. Han rationaliserade bort bänkodlingarna för att med nya modernare metoder driva odlingarna vidare. Sigge deltog i trädgårdsarbetet till sin död.

Nu var det dags för Janne att träda in och sålunda bli den femte generationen inom samma yrkesgrupp. Här berättar Janne om sina minnen från farfar, farmor och far.

Som sagt vi är den femte generationen inom trädgårdsodlingen. Vad jag minns av farfar är att han odlade väldigt mycket meloner. Han hade 5000 bänkfönster och många trädgårdselever. Han odlade jordgubbar i växthus året runt och under kriget fick han 50:-- kronor/litern för dem hos Arvid Nordquist. Det fanns ju inga att köpa utifrån då. När jag började förstå att jag ville bli trädgårdsmästare var väl när jag gått ut skolan och kände mig ganska skoltrött. Jag fann det här jobbet stimulerande och fritt. Yrkeskunskaperna har jag väl förvärvat här hemma men upplever mig mest som självlärd.

Nuvarande verksamhet är till största delen minuthandel av krukväxter och snittblommor, buskar och träd. Binderier är en omfattande del och för övrigt har vi det som en blomsterhandel skall ha. Vi odlar själva lökväxter, tulpaner, hyacinter, påskliljor och amaryllis. Verksamheten har ju förändrats från odling för försäljning i partier till hemförsäljning av enbart blommor och buskar. Förr var det mest grönsaksodling i den här trädgården.

Min farfar gick 1955 över till enbart blommor.

Mina planer för framtiden är att mina barn tar över - åtminstone en av dem.

Min farmor stod både på Hötorget och Kornhamnstorg. Grönsakerna transporterades först på båt från Tappströms kanal men på trettio-talet blev det enbart lastbilstransporter.

Farfar satsade hårt på meloner och då gällde det att ha gott om bin för befruktningen, han hade 10-12 bikupor. Numera kan man ha meloner i växthus men man måste se till att bikupan öppnas i rätt tid eftersom befruktningen måste ske snabbt. Farfar arrenderade hela nuvarande idrottsplatsen där han odlade vitkål. På den tiden hade man inte traktor utan man fick gå och jordfräsa hela området. Det gick följaktligen åt mycket folk till plantering och skötsel. Jag minns när min farfar började med lökodlingen och han tog in 30 till 40000 tulpaner vilket var enormt mycket då.

Till de först i växthus odlade grönsakerna hörde gurkan och sedan tomaten. Sparris och rädisor odlades mycket och även purjolök som man hade i stukor. Jag har här några bilder från odlingarna.

Förr fanns det mycket äppelträd utmed vägen vilka höggs ned när vägen breddades och även växthus måste rivas.

När min far tog över kördes stora billaster av bänkfönster härifrån till soptippen. Han kunde inte behålla den delen av eftersom arbetskraften blev för dyr.

Det bästa med det här yrket är den trivsamma atmosfären och att det är liv i det vi sysslar med. Det kan visserligen bli rätt stressigt ibland. Vi är för närvarande 4 stycken ur familjen som arbetar här. Vid jultiden får vi dock ta in extra folk.

Det går inte att ha någon hobby vid sidan om men vi upplever arbetet så pass stimulerande att det även blir vår hobby.

Vi köper uppemot 40000 tulpanlökar, 6000 hyacintlökar och ca 1000 amaryllislökar. Vi sätter själva tomatplantor och smultronplantor och har frösådda begonior. Krysantemum är ej längre lönande.

Dalior har jag börjat med nu vilket ej är så vanligt numera. De är ju även en prydnad för marken tycker jag och sätter ungefär tusen på våren.

Förr satte man lökar utomhus och täckte med 30 cm jord och stallgödsel för drivning, men det hade sina problem att bända loss lökarna under tjälen och detta innebar mycket spill och arbetskraft. Numera drivs de i växthus och då kan 1 man göra 5 mans arbete i jämförelse med förr.

Ännu vid slutet av 1800-talet spelade herrgårdsträdgårdarna en viktig roll. De blev emellertid utslagna av den mera rationella handelsträdgårdsskötseln, där man nu sålde grönsaker och frukter till allmänheten. Deras snabba uppblomstring hade sin grund i de förbättrade kommunikationerna och den höjda levnadsstandarden vilken medförde större efterfrågan på grönsaker i städerna.

Bondesamhället började avta och gårdarna delades genom hemmansklyvningar och markområden blev fria. Det var alltså ingen tillfällighet att så många trädgårdsmästare kom att etablera sig vid Ekeröns södra del. En av de första blev Magnus Kindblom, en trädgårdsmästare från Tystberga, som efter praktik i Rosendahls trädgårdsmästarskola och i Härnösand i Västernorrlands trädgårdsförening bosatte sig vid Lundhagen och började här sin bana som handelsträdgårdsmästare år 1901. Efter honom kom ovannämnde Karl Eriksson 1904 till Sandvik. Westling kom från Västra Husby i Östergötland etablerade vid Almhagen Träkvista 1921. Karl Axel Carlsson kom från Lerbo i Södermanland. Efter grundlig utbildning vid större trädgårdsanläggningar kom han till Kaggeholms gård 1919-1931 och därifrån till Fridhem i Lundhagen, där hans handelsträdgård etablerades 1931. Vid Erikssten etablerade sig Lundberg, som närmast kom från Malmvik.

Gösta Kindblom öppnade sin handelsträdgård söder om Jungfrusundsvägen och sålde här mycket på hemmaplan men även i saluhallarna. Närmaste granne till Gösta Kindblom var Marielund, där Gustaf Johansson-Spång drev handelsträdgård från 1910 och fram till omkring 1940. Här odlades mest hallon, jordgubbar, smultron och vinbär. Under 20 och 30-talet hade han alla tänkbara frukt och bärträd. Dessa produkter såldes av Fanny Eriksson i Klarahallen.